T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLD : 13

Birinci inikad

1 - XI - 1936 Pazar

Münderecat

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 14

MUVAKKAT BAŞKAN — Refet Canıtez

MUVAKKAT KÂTİBLER : Naşid Uluğ (Kütahya), Ali Muzaffer Göker (Konya), Ziya Gevher Etili (Çanakkale), Süreyya Tevfik Genca (Tokad).

MUVAKKAT BAŞKAN — Yoklama yapıyoruz.

Yoklama yapıldı.

2 — NUTUKLAR

1 — Reisicümhurun nutku

MUVAKKAT BAŞKAN — Ekseriyet vardır. Şimdi Cümhur Reisi gelerek nutuklarını okuyacaklardır.

(Reisicümhur Kamâl Atatürk şiddetli ve sürekli alkışlar arasında Başkanlık kürsüsünü şereflendirdiler.)

Sayın millet vekilleri,

Sizi, sevgi ve saygılarımla selâmlıyarak, beşinci devrenin ikinci senesini açıyorum.

Derhal, söylemeliyim, ki, bu seneki çalışmalarınızın, da, memleket ve millet işlerinde, yeni iyilikler ve ilerlemeler yapacağına kaniğim.

Geçen yıl, Türk milleti, huzur ve sükûn içinde, millî ve insanî ülküye, aşk ile koşan kuvvetli ve çalışkan bir varlık gösteriyordu.

İdarede ve Adliyede yeni kanunların ve yeni teşkilâtın vatandaşı sevindiren neticeleri görülüyordu.

Ekonominin her sahasında ve memleketin her tarafında, Türkler, kendilerine ve Devletlerine tam bir güven içinde çalışıyorlardı (Alkışlar).

Cümhuriyet, yeni ve sağlam esaslarile, Türk milletini emîn ve metîn bir istikbal yoluna koyduğu kadar, asıl, fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarile, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur (Alkışlar). Seneler geçtikçe, millî ideal verimleri, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, millî birlik ve millî irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu, bizim için çok önemlidir; çünki, biz, esasen millî mevcudiyetin temelini, millî şurda ve millî birlikte görmekteyiz (Bravo sesleri, alkışlar).

Halk ile Hükûmet arasındaki yakınlık ve beraber çalışma gayreti, ayrıca, memnuniyeti mucib bir seviyededir. Bu hususta partimizin feyizli önderliğini ehemmiyetle keydetmek isterim.

İdarî ve ekonomik tedbirlerin iyi tatbikı ve tatbik neticelerinin iyi anlaşılması için, halkın Hükûmete yardım etmek hevesi, iftihar olunacak bir tezahürdür. Bu ruhiğ vaziyet, Türk milletini ilerletmek ve Türk vatanını imar etmek için, çok verimli ve çok esaslı bir âmildir.

Devleti ve Hükûmeti kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve mazhariyettir (Alkışlar). Türk milleti bu neticeye Cümhuriyette varmış ve her sene bunun artan semerelerini görmüş ve göstermiştir (Alkışlar). Milletimizin, maddî ve manevî huzuruna, her şeyden fazla ehemmiyet verişimizin, ne kadar yerinde olduğu anlaşılıyor.

Arkadaşlar;

İlk tahsilin yayılması için, sade ve pratik tedbirler almak yolundayız. İlk tahsilde hedefimiz, bunun umumî olmasını bir an evvel tahakkuk ettirmektir. Bu neticeye varmak, ancak, fasılasız tedbir almakla ve onu metodik tatbikle mümkün olabilir. Milletin başlıca bir işi olarak, bu mevzuda ısrar etmeyi lüzumlu görüyorum. Sanğat ve teknik mekteblerine rağbet artmıştır. Bunu sevinçle söylerken, her türlü teşvikı arttırmak lâzım olduğunu da ilâve etmek isterim.

Yüksek tahsil için, Ankara Üniversitesini tesis etmek yolunda, Tıb fakültesine de başlayarak, yeni ve en külfetli hamlenin atılmasını dilerim.

Güzel sanğatlara da alâkanızı yeniden canlandırmak isterim.

Ankarada bir Konservatuvar ve bir Temsil akademisi kurulmakta olmasını zikretmek, benim için bir hazdır.

Güzel sanğatların her şubesi için, Kamutayın göstereceği alâka ve emek, milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için, çok tesirlidir.

Başlarında kıymetli Maarif vekilimiz bulunan, Türk Tarih kurumu ile Türk Dil kurumunun, her gün yeni hakikat ufukları açan, cid-

dî ve devamlı mesaisini takdirle yadetmek isterim. Bu iki ulusal kurumun, tarihimizin ve dilimizin, karanlıklar içinde unutulmuş derinliklerini, dünya kültüründeki analıklarını, reddolunamaz ilmî belgelerle ortaya koydukça, yalnız Türk milleti için değil, ve fakat bütün ilim âlemi için, dikkat ve intibahı çeken, kutsal bir vazife yapmakta olduklarını emniyetle söyleyebilirim (Alkışlar). Tarih kurumunun Alacahöyükte yaptığı kazılar neticesinde, meydana çıkardığı, beş bin beş yüz senelik maddî Türk tarih belgeleri, cihan kültür tarihini yeni baştan tetkik ve tamik ettirecek mahiyettedir. Bir çok Avrupalı âlimlerin iştirakile toplanan, son Dil kurultayının ışıklı neticelerini bizzat görmüş olmakla çok mutluyum. Bu ulusal kurumların az zaman içinde, ulusal akademiler halini almasını temenni ederim. Bunun için, çalışkan tarih ve dil âlimlerimizin, dünya ilim âlemince tanınacak, orijinal eserlerini görmekle bahtiyar olmamızı dilerim.

Sayın arkadaşlar;

Ana vatana yeni kavuşan göçmen vatandaşlarımızın iskânı başlıca işlerimizdendir. Göçmenleri iyi yerleştirmek ve sürğatle üretmen kılmak için, onları kâfi derecede techiz etmeğe çalışıyoruz. Aldığımız neticeler ümid vericidir. Bu millî meseleye, tahsis edebildiğimiz vesait derecesinde, fakat ara vermeksizin devam edeceğiz.

Demiryolu inşası programına devam ediyoruz. Buna muvazi olarak, yol ve köprü inşaatına, daha fazla vesait tahsis edebilmek, arzuya şayandır. Her halde su işleri için verilen vesaiti arttırmaya lüzum vardır. Şimdiye kadar muhtelif yerlerde yapılmış ve yapılmakta olan ufak büyük su işleri, çok teşvik edici neticeler vermektedir (Alkışlar). Kamutayın, su işleri için yeni imkânlar aramasını lüzumlu görmekteyim.

Telefon şebekesi memleket içinde, bir program dahilinde genişlemektedir. Bu faaliyeti takdir ve teşvik etmek isterim. Yakın bir zamanda iyi bir radyo merkezine nail olacağımızı umarım.

Ticarî hava nakliyesi işlerinin emniyetli, intizamlı devamını ve genişlemesini ise, çok önemli tutmaktayım.

Sayın vekiller;

Ekonomi sahalarında millî faaliyetimizin artmasından ve genişlemesinden sevinç duymaktayız. Cümhuriyetin ekonomik tedbirleri her sahada feyizli semereler vermektedir.

Ziraatta kalkınmayı kolay ve çabuk yapmak için şartlar, çok ilerlemiş ve hazırlanmıştır. Yeni usulde ve yeni makineler kullanmakta, iyi teşkilâtla yapılacak yardımların sürğatle semere vereceğini görüyoruz. Kooperatif teşkilâtı her yerde sevilmiştir. Kredi ve satış için olduğu kadar, istihsal vasıtalarını öğretib kullandırmak için de, kooperatiften istifadeyi mümkün görüyoruz.

Ziraatte hastalıklar ile mücadele işine daha çok ehemmiyet vermek lâzımdır.

Toprak kanununun bir neticeye varmasını Kamutayın yüksek himmetinden beklerim. Her Türk çiftçi ailesinin, geçineceği ve çalışacağı toprağa malik olması, behemehal lâzımdır (Alkışlar). Vatanın sağlam temeli ve imarı bu esastadır. Bundan fazla olarak, büyük araziyi modern vasıtalarla işletip vatana fazla istihsal temin edilmesini teşvik etmek isteriz (Alkışlar, bravo sesleri).

Ticaret münasebetlerimiz bu sene daha genişlemiştir. Karşılıklı genişlik ve kolaylık, takib ettiğimiz esastır. İhracatımızın kolaylaştırıldığı yerde idhalâtın artmasından sakınmıyoruz, bu ithalâtı arttırmak ve kolaylaştırmağa çalışıyoruz. Bu dürüst politika üç senedenberi ticaretimiz hacmini muntazaman arttırmıştır.

Endüstri proğramının tatbikı, ciddî olarak devam ediyor. Her yeni endüstri eseri, muhitine refah ve medeniyet, ve bütün memlekete haz ve kuvvet vermektedir. İkinci proğramın hazırlıkları şevk ile ilerlemektedir.

Maden işletilmesi inkişaf halindedir. Madenlerimiz bizim başlıca bir döviz kaynağımız olduğu için de, yüksek dikkatinizi celbe değerlidir.

Artvin civarında bakır madenlerinden birinin işlemeğe başlamasından memnun olduk. Ergani bakır madeninin işlemeğe başlamasını, memleket için mühim bir fayda telâkki ediyoruz. Yine memleket için pek ehemmiyetli bulduğumuz diğer mesele, kömür havzasının rasyonel olarak işlemesidir. Üzerinde bulunduğumuz tedbirlerin sürğatle netice vermesini temenni ederim.

Deniz ve deniz mahsulleri ticaret ve endüstrisi önemli bir mevzuumuzdur.

Ticaret filomuzu yenilemek ve arttırmak teşebbüsünü memnun olarak kaydediyoruz. Limanlarımızda kâfi teşkilât yapılması, umumî mağazalar ve antrepolar bulundurulması mukarrerdir.

İş kanununun tatbikı için icab eden teşkilâtın kurulması lâzımdır. Ayrıca deniz ve ziraat işçileri için de, yeni kanunlar hazırlanmalıdır.

Küçük kredi mevzuunun ehemmiyetle ele alınmasını, Büyük Meclisin dikkatine arzederim.

Bu sene, Ziraat bankasının yeni kanun lâyihası, çalışma mevzularınız arasında olacaktır.

Bankaları ve kredi tevziini inzıbata alan, kooperatifleri kuran ve genişleten kanunlarınızdan sonra, bu yeni eserleriniz memleketin kredi hayatında verimli olacaktır.

Maliyemiz, memnun olacağınız surette, müs-

bet ve verimli vaziyettedir. Muvazeneye husussî ehemmiyet veren Büyük Meclis, her sene varidatı fazlası ile temin etmeğe muvaffak olmaktadır. Bu sene de tahminlerin tahakkuk edeceğine emniyet edebiliriz.

Hayatı ucuzlatmak icab ettikçe, vergileri indirmek siyasetine devam edeceğiz. Tuz, şeker, çimento, sayım vergilerinde iki sene içinde yaptığımız cesurane indirmeler, her bakımdan faydalı olmuştur.

Bu sene hem ilk ihtiyaçlardan, hem esaslı kuvvet vasıtalarından olan petrol ve müştakları üzerindeki resimlerden geniş mikyasta indirme yapmağa muvaffak olmanızı dilerim (Alkışlar).

Bundan başka, vergi usullerinin ıslahı çarelerinin aranmasına da ehemmiyetle devam olunmalıdır. İyi usul ve iyi tatbikın memnun edici neticelerini vatandaş, hiç bir işte vergi mevzuu kadar hassasiyetle takdir etmez.

Diğer taraftan vatandaşın Hazineye karşı mükellefiyetinin, en mühim vazifesi olduğunu anlatmak için, yorulmamak lâzımdır. Şüphe yoktur ki, bahusus Devletçi ve halkçı olan bir idare ve ekonomi hayatında, Hazinenin kudret ve intizamı, başlıca mesnettir. Cümhuriyetin kudreti de her sahada ve millî müdafaa sahasında, ihtiyaçlarını karşılayan Hazinesinin intizamındadır. Gelecek yıllar için de Hazinenin kudretini muhafaza etmek, sizin en mühim işiniz olacaktır. Millî paramızın filen müstakir olan kıymeti muhafaza olunacaktır (Alkışlar).

Aziz arkadaşlar,

Millî müdafaa vasıtalarına senelerden beri verdiğimiz ehemmiyetin yerinde olduğunu, hâdiseler her gün göstermektedir (Bravo sesleri, alkışlar).

Ordumuzu en yeni vasıtalarla mütemadiyen techiz etmeğe çalışıyoruz. Yüksek kıymetini arttırmağa verdiğimiz ehemmiyet ise, daha ziyadedir.

Ordunun çalışmalarından ve bütün milletin vatan müdafaası için severek ve isteyerek çalışmak şevkinden memnunuz (Alkışlar).

Deniz silâhlarına ehemmiyet veriyoruz. Denizcilerimizin iyi silâhlı ve iyi talimli olarak hazırlanmaları büyük emelimizdir (Alkışlar).

Hava ordusuna sarfettiğiniz himmeti arttırmanızı dilerim. Yeni bir programın tatbikat devresinde bulunduğumuz için, hava kuvvetlerimiz arzumuz derecesinden henüz uzaktır. Kuvvetli bir hava ordusu vücude getirmek yolunda iyi neticelere doğru emniyetle yürümekte olduğumuzu ifade ederken, hava taarruzlarına karşı milletin hazırlanması için de ayrıca alâkanızı uyandırmak isterim.

Bu sene içinde arsıulusal bakımdan bizim için mesud hâdiseler oldu.

İngiltere Kıralı Sa Majeste Sekizinci Edvardın mütenekkiren ziyaretini ve Boğazlarda yeni rejimin (Montrö) mukavelesinin derpiş ettiği veçhile tatbika başlandığını, bunların başında olarak zikretmeliyim (Sürekli alkışlar).

Tanışmakla bahtiyar olduğum İngilizlerin Büyük Kıralile aramızda husule gelen dostluğun, milletlerimizin temayülâtına uygun olarak, iki Hükûmet arasında filen inkişaf etmekte olan samimî münasebat üzerinde hayırlı tesirine şüphe yoktur (Alkışlar).

Türkiyenin hakkını teslim etmekle yüksek dostluk ve anlayış gösteren (Montrö) mukavelesi âkidleri, ayni zamanda kritik devam eden arsıulusal durumun bu önemli devresinde, istikrarı için herkesin çalışması icab eden umumî sulh işine de değerli hizmet etmiş oldular (Alkışlar).

Tarihte bir çok defa münakaşa ve ihtiras vesilesi olmuş olan Boğazlar, artık tamamile Türk hâkimiyeti idaresinde, yalnız ticaret ve dostluk münasebetlerinin muvasala yolu haline girmiştir (Alkışlar). Bundan böyle muharib her hangi bir Devletin harb sefinelerinin Boğazlardan geçmesi memnudur (Bravo sesleri, alkışlar).

Bu münasebetle, karada ve denizde Büyük komşumuz Sovyet Rusya ile aramızdaki, on beş seneden beri her türlü tecrübeden geçmiş olan dostluğun, ilk gündeki kuvvet ve samimiyetini tamamile muhafaza ederek, tabiî inkişafında devam ettiğini beyan etmekle de, ayrıca memnuniyet duyarım (Sürekli alkışlar).

Bu sene içinde, Afganistanın kıymetli Hariciye ve Harbiye vezirlerile görüşmekten de memnun oldum.

Dost ve müttefik Yugoslavyanın Yüksek Başvekil ve Hariciye Nazırının Millî Bayramımızda aramızda bulunması, bize ayrı bir sevinç verdi (Alkışlar).

Balkanlılar arasındaki kardeşliğin tarsini, bizim ötedenberi başlıca emelimizdir.

Türk - Yugoslav bağlılığı bunun esaslı bir tezahürüdür (Alkışlar).

Diğer müttefiklerimiz ve dostlarımız ile de temaslarımız, daimî ve samimidir. Balkanlarda, Garbî Asyada ve Şarkî Akdenizde mevcud sulhün devamı, eski dünyanın bir çok diğer yerlerine nisbetle, daha emin görünmektedir (Alkışlar). Türkiyenin bütün Devletlerle münasebetlerinin iyi olduğunu, memnuniyetle kaydederim (Alkışlar).

Bu sırada, Milletimizi gece gündüz meşgul eden başlıca büyük bir mesele, hakikî sahibi öz Türk olan «İskenderon - Antakya» ve havalisinin mukadderatıdır (Bravo sesleri, sürekli alkışlar). Bunun üzerinde, ciddiyet ve katiyetle durmaya mecburuz (Ayakta sürekli alkışlar, yaşa, varol sesleri).

Daima kendisi ile dostluğa çok ehemmiyet

verdiğimiz Fransa ile aramızda, tek ve büyük mesele budur (Hallolmalı sesleri). Bu işin hakikatını bilenler ve hakkı sevenler, alâkamızın şiddetini ve samimiyetini iyi anlarlar ve tabii görürler (Alkışlar).

Önümüzdeki sene, müzakereler ve silâhlanma yarışları ile büyük bir hazırlık senesi olacağa benziyor. Devletler arasındaki ihtilâfların anlaşmalara varmasını samimiyetle dileriz.

Sayın Millet Vekilleri;

Ağır ve önemli işleriniz, size, millet yolunda, esaslı hizmetler hazırlamaktadır. Milletin sevgileri, hayırlı ve faydalı çalışmalarınızda sizinle beraberdir (Sürekli alkışlar, bravo Atatürk sesleri).

3 — SEÇİMLER

1 — Meclis Reisi seçimi.

MUVAKKAT BAŞKAN — Reis intihabına başlıyoruz. Kutular gezdirilecektir.

(Reyler toplandı)

MUVAKKAT BAŞKAN — Rey vermeyenler lûtfen reylerini versinler.

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Reyleri tasnif için kura ile arkadaş seçeceğiz.

(Meliha Ulaş (Samsun), Ahmed Vefik Uluçay (Niğde), Osman Dinçer (Mardin). Reyleri tasnife memur edildiler).

MUVAKKAT REİS — Reylerin neticesini arzediyorum:

Çankırı mebusu Abdülhalik Renda 321 reyle ve ittifakla reis intihab edilmiştir (Bravo sesleri, alkışlar).

(Alkışlar arasında Reis Abdülhalik Renda (Çankırı) Riyaset kürsüsüne geçtiler).

BAŞKAN — Aziz arkadaşlar, Başkanlığa tekrar seçmek suretile gösterdiğiniz yeni güvenden dolayı hepinize ayrı ayrı şükran ve saygılarımı sunarım (Alkışlar).

LÛTFİ MÜFİD ÖZDEŞ (Kırşehir) — Allah muvaffak etsin.

2 — Reis vekilleri, İdare âmirleri ve kâtibler seçimi.

BAŞKAN — Ruznameye geçiyoruz.

Reis vekilleri ile İdare âmirleri ve kâtibler intihabı yapılacaktır.

Üç kutu konulacaktır. Sağdan geçerek lûtfen esami sırası ile reylerinizi istimal buyurunuz.

BAŞKAN — Reyini kullanmayan var mı?

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Atıf Akyüz (Çoruh), Dr. Galib Üstün (Sinob), Kâmil İrdelp (Niğde) Reis vekillikleri reylerini tasnif buyursunlar.

Ali Dikmen (Kocaeli); Mustafa Halid Üner (Konya); Raif Karadeniz (Trabzon). İdare âmirlikleri reylerini tasnif buyursunlar.

Vasfi Raşid Seviğ (Sıvas); Edib Ergin (Mardin); Halid Bayrak (Bayazıd). Kâtibliklere aid reyleri tasnif buyursunlar.

Reylerin tasnifi neticesini arzedeceğim:

Reis vekilliklerine; (Bursa) Refet Canıtez, (Gazi Anteb) Nuri Conker, (Konya) Tevfik Fikret Sılay (319) zar reyle seçilmişlerdir. İntihaba iştirak eden arkadaşların adedi (319) dur. Bu arkadaşlar Reis vekilliklerine müttefikan seçilmişlerdir.

İdare âmirlikleri intihabına iştirak eden arkadaşların adedi (323) dür. (Bayazıd) Halid Bayrak, (Manisa) Dr. Saim Uzel, (Mardin) İrfan Ferid Alpaya (323) er reyle İdare Âmirliklerine seçilmişlerdir.

Kâtiblikler için rey veren arkadaşların adedi (316) dır. (Çanakkale) Ziya Gevher Etili, (Çoruh) Ali Zırh, (Gazi Anteb) Bekir Kaleli, (Konya) Ali Muzaffer Göker, (Kütahya) Naşid Uluğ, (Tokad) Süreyya Tevfik Genca (316) şar reyle kâtibliklere seçilmişlerdir.

REFET CANITEZ (Bursa) — Reis vekilliklerine tekrar intihab etmek suretile hakkımızda gösterdiğiniz yüksek itimad ve teveccühe lâyık olmaya çalışacağız. Yine bu hususta kıymetli müzaheretlerinize istinad edeceğiz. Arkadaşlarım ve şahsım namına teşekkürlerimizi arzediyorum (Alkışlar).

BAŞKAN — Bu günkü ruznamemizde müzakere edecek başka bir madde yoktur. Ayın dokuzuncu pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere toplantıya nihayet veriyorum.

Kapanma saati: 15,25
